

УДК 61:57].001:174

ЗНАЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПИТАНЬ БІОЕТИКИ У ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

Н. М. Димар

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, просп. Перемоги, 34, Київ, 01601, Україна

Розробка новітніх методів дослідження у галузі біології та медицини і удосконалення сучасних медичних технологій актуалізують питання про формування відповідних моральних принципів у лікаря-практика і медика-науковця. Проблема ставлення до життя людини у всіх його проявах та аналіз моральності людських дій як у медико-біологічній сфері, так і в системі охорони здоров'я не втрачає своєї актуальності [5]. Моральні критерії біомедичного втручання у людське життя та здоров'я ґрунтуються на принципах та правилах біомедичної етики: поваги до автономії особистості, справедливості, правдивості, вірності, приватності, конфіденційності, «не нашкодь» [6, 7]. Тому для забезпечення відповідної якості та ефективності діагностики, лікування та профілактики захворювань, а також збереження та зміцнення здоров'я населення, необхідним є активне впровадження у практичну діяльність медичних працівників біоетичних принципів [5].

Уже у перший рік навчання у вищому медичному навчальному закладі слід розпочинати ознайомлення студентів-медиків з тими правовими документами, які містять етичні та юридичні норми стосовно проведення діагностичних заходів та втручань в організм пацієнта з лікувальною метою.

Під час вивчення такої фундаментальної природничо-наукової дисципліни як медична біологія, ознайомлення студентів з основами біоетики здійснюється шляхом включення до навчального матеріалу з розділів біології клітин, біології індивідуального розвитку людини, генетики, медичної паразитології та екології відомостей щодо відповідних біоетичних норм і принципів, які потребують урахування. Згідно них пацієнт є активним учасником лікувального процесу, тому він має бути поінформованим про можливі ускладнення під час перебігу хвороби, сутність методів лікування, тривалість та умови зберігання біологічного матеріалу в медичній установі, можливість використання його біологічного матеріалу у подальших наукових дослідженнях, конфіденційність отриманих даних, а у разі відмови від проведення запропонованих діагностичних заходів та методів лікування – про можливі наслідки свого рішення [4].

При залученні студентів-медиків до наукової діяльності під час вивчення медичної біології слід акцентувати їх увагу та тому, що проведення будь-якого медико-біологічного експерименту передбачає дотримання таких біоетичних принципів: інформований вільний вибір; узгодженість з природним функціонуванням органів і тканин;

наявність доклінічної стадії відповідних досліджень, що передбачає теоретичну підготовку до них, експериментальні дослідження на лабораторних тваринах; більшої ефективності досліджуваного препарату, ніж вже відомий засіб, якщо мова йдеться про нові фармакологічні засоби; обов'язкове припинення експерименту при відмові пацієнта від своєї попередньої згоди на нього; проведення експерименту лише компетентними спеціалістами під контролем відповідної клініки та етичних комісій [5]. Слід також звернути увагу на те, що ризики, які виникають при наукових дослідженнях включають поняття не лише фізичного, але і психологічного ризику і труднощів для пацієнта [4].

На практичних заняттях з медичної біології вивчаються також основи загальної екології та екології людини. Тому важливим є акцентування уваги на важливості дотримання засад екологічної етики у професійній діяльності медика. Вони спрямовані на формування персональної та колективної відповідальності за стан біосфери перед сучасним і майбутніми поколіннями. Стрімкі негативні зміни довкілля призводять до надходженням в організм людини різноманітних ксенобіотиків, і як наслідок – до зниження адаптивних можливостей організму. Наслідком цього є виникнення донозологічних станів прихованої патології та нових хвороб. Крім цього, зростання кількості населення і його потреб призводить до пришвидшення темпів виснаження природних ресурсів [1; 2]. Лише за цілеспрямованого об'єднання зусиль громадськості та науковців можна очікувати розв'язання нагальних завдань біоетики та втілення її ідей, поглядів і принципів у свідомість як суспільства так і кожної окремої людини [4].

Отже, акцентування уваги студентів на біоетичних нормах і правилах ще на етапі вивчення таких природничо-наукових дисциплін як медична біологія підвищує мотиваційну складову навчання, створює передумови для формування професійної компетентності майбутнього лікаря на засадах гуманності відповідно до вимог сучасного суспільства.

Література

1. Гродзинський Д. М. Розв'язання проблем екологічної безпеки в Національній академії наук України / Д. М. Гродзинський, О. Ф. Дембновецький, Р. Б. Рудий // Проблеми науки. – 2001. – № 6. – С. 44–54.
2. Біоетика — новий ступінь інтеграції природничих і гуманітарних наук / Ю. Кундієв, О. Дембновецький, М. Чашин, Р. Рудий // Вісник НАН України. – 2002. – № 11. – С. 3–12.
3. Вернадский В.И. Биосфера / Вернадский В. И. – Л.: Науч. хим.-техн. изд-во, 1926. – 146 с.
4. Романенко О. В. Біоетика як невід'ємна складова в організації навчального процесу при вивченні медичної паразитології / О. В. Романенко, М. Г. Кравчук, М. М. Груша // Вісник Черкаського університету. – Вип. 181. – Ч. 3. – 2010. – С. 83–86.

5. Терешкевич Г. Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навчальний посібник / Г. Т. Терешкевич. – Львів, 2008. – 344 с.

6. Пустовит С. В. Глобальная биоэтика: становление теории и практики (философский анализ) / Пустовит С. В. – К.: Арктур-А, 2009. – 324 с.

7. Вековшинина С. В. Биоэтика: начала и основания (Философско-методологический анализ) / С. В. Вековшинина, В. А. Кулиниченко. – К.: Сфера, 2002. – 151 с.

УДК 61:57].001:174

ЗНАЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПИТАНЬ БІОЕТИКИ У ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

Н. М. Димар

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, просп. Перемоги, 34, Київ, 01601, Україна

Розробка новітніх методів дослідження у галузі біології та медицини і удосконалення сучасних медичних технологій актуалізують питання про формування відповідних моральних принципів у лікаря-практика і медика-науковця. Проблема ставлення до життя людини у всіх його проявах та аналіз моральності людських дій як у медико-біологічній сфері, так і в системі охорони здоров'я не втрачає своєї актуальності [5]. Моральні критерії біомедичного втручання у людське життя та здоров'я ґрунтуються на принципах та правилах біомедичної етики: поваги до автономії особистості, справедливості, правдивості, вірності, приватності, конфіденційності, «не нашкодь» [6, 7]. Тому для забезпечення відповідної якості та ефективності діагностики, лікування та профілактики захворювань, а також збереження та зміцнення здоров'я населення, необхідним є активне впровадження у практичну діяльність медичних працівників біоетичних принципів [5].

Уже у перший рік навчання у вищому медичному навчальному закладі слід розпочинати ознайомлення студентів-медиків з тими правовими документами, які містять етичні та юридичні норми стосовно проведення діагностичних заходів та втручань в організм пацієнта з лікувальною метою.

Під час вивчення такої фундаментальної природничо-наукової дисципліни як медична біологія, ознайомлення студентів з основами біоетики здійснюється шляхом включення до навчального матеріалу з розділів біології клітин, біології індивідуального розвитку людини, генетики, медичної паразитології та екології відомостей щодо відповідних біоетичних норм і принципів, які потребують урахування. Згідно них пацієнт є активним учасником лікувального процесу, тому він має бути поінформованим про можливі ускладнення під час перебігу хвороби, сутність методів лікування, тривалість та умови зберігання біологічного матеріалу в медичній установі, можливість

використання його біологічного матеріалу у подальших наукових дослідженнях, конфіденційність отриманих даних, а у разі відмови від проведення запропонованих діагностичних заходів та методів лікування – про можливі наслідки свого рішення [4].

При залученні студентів-медиків до наукової діяльності під час вивчення медичної біології слід акцентувати їх увагу та тому, що проведення будь-якого медико-біологічного експерименту передбачає дотримання таких біоетичних принципів: інформований вільний вибір; узгодженість з природним функціонуванням органів і тканин; наявність доклінічної стадії відповідних досліджень, що передбачає теоретичну підготовку до них, експериментальні дослідження на лабораторних тваринах; більшої ефективності досліджуваного препарату, ніж вже відомий засіб, якщо мова йдеться про нові фармакологічні засоби; обов'язкове припинення експерименту при відмові пацієнта від своєї попередньої згоди на нього; проведення експерименту лише компетентними спеціалістами під контролем відповідної клініки та етичних комісій [5]. Слід також звернути увагу на те, що ризики, які виникають при наукових дослідженнях включають поняття не лише фізичного, але і психологічного ризику і труднощів для пацієнта [4].

На практичних заняттях з медичної біології вивчаються також основи загальної екології та екології людини. Тому важливим є акцентування уваги на важливості дотримання засад екологічної етики у професійній діяльності медика. Вони спрямовані на формування персональної та колективної відповідальності за стан біосфери перед сучасним і майбутніми поколіннями. Стрімкі негативні зміни довкілля призводять до надходженням в організм людини різноманітних ксенобіотиків, і як наслідок – до зниження адаптивних можливостей організму. Наслідком цього є виникнення донозологічних станів прихованої патології та нових хвороб. Крім цього, зростання кількості населення і його потреб призводить до пришвидшення темпів виснаження природних ресурсів [1; 2]. Лише за цілеспрямованого об'єднання зусиль громадськості та науковців можна очікувати розв'язання нагальних завдань біоетики та втілення її ідей, поглядів і принципів у свідомість як суспільства так і кожної окремої людини [4].

Отже, акцентування уваги студентів на біоетичних нормах і правилах ще на етапі вивчення таких природничо-наукових дисциплін як медична біологія підвищує мотиваційну складову навчання, створює передумови для формування професійної компетентності майбутнього лікаря на засадах гуманності відповідно до вимог сучасного суспільства.

Література

8. Гродзинський Д. М. Розв'язання проблем екологічної безпеки в Національній академії наук України / Д. М. Гродзинський, О. Ф. Дембновецький, Р. Б. Рудий // Проблеми науки. – 2001. – № 6. – С. 44–54.

9. Біоетика — новий ступінь інтеграції природничих і гуманітарних наук / Ю. Кундієв, О. Дембновецький, М. Чащин, Р. Рудий // Вісник НАН України. – 2002. – № 11. – С. 3–12.

10. Вернадский В.И. Биосфера / Вернадский В. И. – Л.: Науч. хим.-техн. изд-во, 1926. – 146 с.

11. Романенко О. В. Біоетика як невід’ємна складова в організації навчального процесу при вивченні медичної паразитології / О. В. Романенко, М. Г. Кравчук, М. М. Груша // Вісник Черкаського університету. – Вип. 181. – Ч. 3. – 2010. – С. 83–86.

12. Терешкевич Г. Т. Біоетика в системі охорони здоров’я і медичної освіти: Навчальний посібник / Г. Т. Терешкевич. – Львів, 2008. – 344 с.

13. Пустовит С. В. Глобальная биоэтика: становление теории и практики (философский анализ) / Пустовит С. В. – К.: Арктур-А, 2009. – 324 с.

14. Вековщина С. В. Биоэтика: начала и основания (Философско-методологический анализ) / С. В. Вековщина, В. А. Кулиниченко. – К.: Сфера, 2002. – 151 с.